

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
NAVOYI DAVLAT UNIVERSITETI**

"TASDIQLAYMAN"
Navoiy davlat universiteti
o'qituvchi ishlari bo'yicha prorektor
T.R. Choriyev
2025 yil " " _____

BIOGEOGRAFIYA

**FANI BO'YICHA
SILLABUS
(Kunduzgi bo'lim uchun)**

Bilim sohasi:	100000-Ta'lim
Ta'lim sohasi:	100000- Ta'lim
Talim yo'nalishi:	60520200 –Ekologiya va atrof- muhit muhofazasi

Navoiy 2025

Modul/FAN SILLABUSI

Tabiiy fanlar va Tibbiyot fakulteti

60520200 –Ekologiya va atrof- muhit muhofazasi ta'lim yo'nalishi

Fanning asosiy parametrlari

Fan nomi:	Biogeografiya
Fan turi:	Majburiy
Fan kodi:	BIG1106
O'quv yili:	2025-2026
Semestr:	I
Ta'lim shakli:	Kunduzgi
Mashg'ulotlar shakli va semestrda ajratilgan soatlar:	180
Ma'ruza	30
Amaliy mashg'ulotlar	30
Laboratoriya	-
Mustaqil ta'lim	120
Haftalik auditoriya soati:	4
Kredit miqdori:	6
Baholash shakli:	Imtihon
Fan tili:	O'zbek

Fan maqsadi (FM)	
FM1	Talabalarga atrof-muhitni muhofaza qilish, ekologik muammolar va barqaror rivojlanishning ahamiyatini tushuntirish, organizmlarning geografik qobiq va uning turli hududiy birliklaridagi biologik hamda ekologik rolini ochib berish, shuningdek yerning umumgeografik qonuniyatlari asosida organizmlarning tarqalishi va yashash xususiyatlarini tushuntirib berishdir.

Fanni o'zlashtirish uchun zarur boshlang'ich bilimlar	
1	Ekologiya (EKO1504)
2	Zoologiya (ZOO13410)
3	Botanika (BOT11210)
Ta'lim natijalari (TN)	
<i>Bilimlar jihatidan</i>	
TN1	Fanni o'zlashtirish natijasida talaba: Yer yuzasida va xususan O'rta Osiyo va O'zbekistonning turli hududlarida tarqalgan hayvonlar, o'simliklar va mikroorganizmlarning tarqalishi xususidagi ma'lumotlarini bilishi va xaritalarga joylashtira olish tushunchalariga ega bo'lish kerak.
TN2	Quruqlikning asosiy biomlari (zonal va azonal jamoalari), baland mintaqalar bo'yicha tarqalishi, orollardagi hayot shakllari to'g'risida tegishli tasavvur va bilimga ega bo'lishi;
<i>Ko'nikmalar jihatidan;</i>	
TN3	Biogeografiya evolyusiyasi va biosferadagi modda almashinuvi, biogeotsenozlardan iborat flora va fauna turlar tarkibini o'zgarishi, biogeotsenozbarqarorligini ta'minlovchi mexanizmlar; biogeotsenozdagi jarayonlarni boshqarish imkoniyatlarini, tabiatdan foydalanishning ekologik prinsiplari; o'simlik va hayvonlarni muhofaza qilish, tabiat muhofazasi bo'yicha tadbirlarni rejalashtira olish va amalga oshirish ko'nikmalariga ega bo'lishi;
TN4	Biogeografiya fanining asosiy bo'limlari hisoblangan tabiiy va sun'iy biogeosenozlar, biogeosferaning tarkibi va tuzilishi, xususiyatlari, atmosferani tashkil qiluvchi gaz tarkibini shakllanishi va barqarorligi, biogeosenoz hajmi, tarkibi va omillari, biogeosenozlar xilmaxilligi, chegarasi, sun'iy biogeosenozlar, ekosistema. to'liq va to'liqsiz a'zoli biogeosenozlar, biogeosenozlarning (ekotop) va tirik (biotop) komponentlarni har tomonlama chuqur o'rganish, etuk ekolog mutaxassis bo'lish jarayonidagi o'zgarishlarni tahlil qila olish va ulardan xulosalar chiqarish ekanligi haqida malakasiga ega bo'lishi kerak.

Fan mazmuni		
Mashg'ulotlar shakli: ma'ruza (M)		
M1	Kirish.Biogeografiya fani uning tarixiy rivojlanishi.	2
M2	Biogeografik tadqiqotlarning prinsipi va uslublari	2
M3	*Umumiy ekologiyaning asosiy qismlari. Ekologik omillar, organizmlarning tarqalishi, ekologik xususiyatlari	2
M4	Biosfera to'g'risida ta'limot.	2
M5	Cho'l ekotizimlari va ularning ekologik moslashuvlari	2
M6	Flora, fauna, biota. Yerdagi organizmlarning xilma-xilligi.	2
M7	Biogeotsenoz va landshaft o'zaro aloqalari	2
M8	Populyatsiyalar ekologiyasi va turlarning tarqalishi.	2
M9	Ekologik faktorlar va ularning turlar tarqalishidagi o'rni.	2
M10	Ichki suv havzalari asosiy tiplari yashashi uchun muhit sifatida.	2
M11	Daryo va ko'l ekotizimlarida turlar tarqalishi.	2
M12	O'zbekiston daryolarining to'yinish xususiyatlari	2
M13	O'zbekiston «Qizil kitobi» ga kiritilgan sudralib yuruvchilar ekologiyasi.	2
M14	Bioxilma-xillikni saqlashning biogeografik asoslari	2
M15	Bioxilma-xillikning moslashuv muammolari	2
Jami		30

Mashg'ulotlar shakli: amaliy (A)		
A1	O'simliklarni inson hayotidagi o'rni va yer yuzida tarqalish qonuniyatlari	2
A2	Hududiy flora va faunaning biologik xilma-xilligini tahlil qilish	2
A3	O'simliklar sistematikasining taksonomik birliklari	2
A4	Zamburug'lar va suvo'tlarning tuzilishi va ahamiyati	2
A5	Ninabargsimonlarning yer yuzida tarqalishi va tabiatdagi ahamiyati	2
A6	O'simliklarga iqlim omillarining ta'sirini o'rganish	2
A7	Fitotsenoz va uning tarkibiy qismi.	2
A8	Intrazonal o'simliklar xaqida tushuncha	2
A9	Jamoalarni muhofaza qilish hududiy farqlarini hisobga olish	2
A10	O'simliklarning ekologik guruhlari.	2
A11	O'simliklarning hayotiy shakllari	2
A12	Fitotsenozning tuzilishi	2
A13	Fitotsenozning tarkibiy qismlari	2
A14	Ochiq urug'li o'simliklarning tuzilishi	2
A15	Cho'l mintaqasi o'simliklari va ularning yashash sharoitiga moslashish xususiyatlari	2
Jami		30

Mustaqil ta'lim		
1	Amaliy mashg'ulotlarga tayyorgarlik ko'rish va uy ishlarini bajarish	35
2	Mahalliy iqlim sharoitlarida yashil texnologiyalardan foydalanish istiqbollari	25
3	Floristik, faunistik va biotik regionlarni ajratish prinsiplari va ularning tartibi bo'yicha ishlash	35
4	Yashil qurilish texnologiyalari va arxitektura nazariy ma'lumot tayyorlash	10
5	Cho'l mintaqasi tabiiy xususiyatlari, o'simlik va hayvonot olami haqida ma'lumot to'plash	15
Jami		120

Fanga oid asosiy darsliklar, o'quv uslubiy ma'lumotlar va internet jahon axborot tarmog'i resurslari

Asosiy adabiyotlar	
1	Tursunov X.T., Raximova T.U. Ekologiya. O'quv qo'llanma. Toshkent: "NIF MSH", 2020, 124 bet.
2	Izzatullayev Z., Botirov X.F., Fayzullayev B. Ekologiya asoslari. O'quv qo'llanma. – Samarqand. "Zarafshon nashryoti Dk", 2018, 215 bet.
3	А.Эргашев. Умумий экология. Олий ўқув юрти талабалари учун дарслик. Т., Ўзбекистон, 2003 й., 464 Б..
4	Salimov X.V. Ekologiya. O'quv qo'llanma. Konchi texproekt. N.- 2015 yil
5	Qayumov A.A., Yakubov O'.Sh., Raximov A.K. Tabiatdan foydalanish va uni muhofaza qilish. Toshkent, O'quv –qo'llanma. «Fan» 2011.
6	*Smith-Elements of ecology.

Qo'shimcha adabiyotlar	
1	Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekistonda erkin va farovon yashaylik. "Toshkent, "Tasvir" nashriyot uyi, 2021 yil. – 52 bet.
2	O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Atrof-muhitni muhofaza qilish hamda ekologik nazorat sohasidagi davlat organlari faoliyatini tashkil etish chora-tadbirlari to'g'risida 30.12.2021 yildagi PQ-76-son qarori.
3	D.Yormatova, S.Abdunazarov. Ekologik monitoring. Darslik. – T.: "Fan va texnologiya" 2012, 196 bet.
4	I.Hamdami, Z.Bobomurodov, E.Hamdami. Ekologiya. O'quv qo'llanma. – T.: "Fan va texnologiya", 2009, 183 bet.
5	G'appon Bobonazarov. "Bioxilma – xillik" Qarshi "Nasaf"-NMIU 2021 y
Axborot manbaalari	
6	http://www.Ecology.ru .
7	http://www.Ecolog.com .
8	http://www. Environ.com
<i>Izoh: * belgisi bilan yetakchi TOP-300 xalqaro universitetlari dasturi asosida takomillashtirilgan mavzular va yetakchi TOP-300 xalqaro universitetlari adabiyotlari belgilangan.</i>	

Talabaning fan bo'yicha o'zlashtirish ko'rsatkichini nazorat qilishda qo'yidagi mezonlar tavsiya etiladi:

- a) 5 baho olish uchun talabaning bilim darajasi qo'yidagilarga javob berishi lozim:**
- fanning mohiyati va mazmunini to'liq yoritib olsa;
  - fandagi mavzularni bayon qilishda ilmiylik va mantiqiylik saqlanib, ilmiy xatolik va chalkashliklarga yo'l quymasa;
  - fan bo'yicha mavzu materiallarining nazariy yoki amaliy ahamiyati haqida aniq tasavvurga ega bo'lsa;
  - fan doirasida mustaqil erkin fikrlash qobiliyatini namoyon eta olsa;
  - berilgan savollarga aniq va lo'nda javob bera olsa;
  - konspektga puxta tayyorlangan bo'lsa;
  - mustaqil topshiriqlarni to'liq va aniq bajargan bo'lsa;
  - fanga tegishli qonunlar va boshqa me'yoriy-huquqiy hujjatlarni to'liq o'zlashtirgan bo'lsa;
  - fanga tegishli mavzulardan biri bo'yicha ilmiy maqola chop ettirgan bo'lsa;
  - tarixiy jarayonlarni sharhlay bilsa;
- b) 4 baxo olish uchun talabaning bilim darajasi qo'yidagilarga javob berishi lozim:**
- fanning mohiyati va mazmunini tushungan, fandagi mavzularni bayon qilishda ilmiy va mantiqiy chalkashliklarga yo'l qo'ymas;
  - fanning mazmunini amaliy ahamiyatini tushingan bo'lsa;
  - fan bo'yicha berilgan vazifa va topshiriqlarni o'quv dasturi doirisida bajarsa;
  - fan bo'yicha berilgan savollarga to'g'ri javob bera olsa;
  - fan bo'yicha konspektini puxta shakllantirgan bo'lsa;
  - fan bo'yicha mustaqil topshiriqlarni to'liq bajargan bo'lsa;
  - fanga tegishli qonunlar va boshqa me'yoriy hujjatlarni o'zlashtirgan bo'lsa.
- v) 3 baho olish uchun talabaning bilim darajasi kuyidagilarga javob berishi lozim:**
- fan haqida umumiy tushunchaga ega bo'lsa;
  - fandagi mavzularni tor doirada yoritib, bayon qilishda ayrim chalkashliklarga yo'l qo'yilmas;
  - bayon qilish ravon bo'lmasa;
  - fan bo'yicha savollarga mujmal va chalkash javoblar olinmas;
  - fan bo'yicha matn puxta shakllantirilmagan bo'lsa.
- g) qo'yidagi hollarda talabaning bilim darajasi qoniqarsiz 2 baho bilan baholanishi mumkin:**
- fan bo'yicha mashg'ulotlarga tayorgarlik ko'rilmagan bo'lsa;
  - fan bo'yicha mashg'ulotlarga doir hech qanday tasavvurga ega bo'lmasa;
  - fan bo'yicha matnlarni boshqalardan ko'chirib olganligi sezilib tursa;
  - fan bo'yicha matnda jiddiy xato va chalkashliklarga yo'l qo'yilgan bo'lsa;
  - fanga doir berilgan savollarga javob olinmasa;
  - fanni bilmasa.

Fan o'qituvchisi to'g'risida ma'lumot

Muallif:	b.f.f.d (PhD) Xasanov Nodir Hamrokulovich
E-mail:	xnodir45@gmail.com
Tashkilot:	Navoiy davlat universiteti "Biologiya" kafedrası
Taqrizchilar:	v/b. prof: J.Q.Umarova dots: Sh.X. Urinova

Mazkur sillabus universitet Kengashining 2025 yil _____dagi ___-sonli yig'ilish bayoni bilan tasdiqlangan.

Mazkur sillabus Biologiya kafedrasining 2025 yil _____dagi ___-sonli yig'ilish bayoni bilan ma'qullangan.

**Akademik faoliyatni rivojlantirish
departamenti direktori:**

Fakultet dekani

Kafedra mudiri

Tuzuvchilar

dots. G'.Normurodov

p.f.f.d. (PhD) M.X.Shamuratov

prof.A.J.Kushakov

b.f.f.d. (PhD) N.H.Xasanov

№ 2025-1.09